
La fotografia com un element de la narrativa visual

PID_00266673

Antoni Marín Amatller

Temps mínim de dedicació recomanat: 1 hora

Antoni Marín Amatller

Llicenciat en Ciències de l'Educació (UAB, 1979), postgrau en Sistemes Interactius Multimèdia (UPC, 1993) i doctor en Societat de la Informació i el Coneixement (UOC, 2016). Des de l'any 2000, és professor dels EIMT de la UOC en les assignatures de Fotografia digital, Vídeo, Composició digital, Animació, Creació de mons virtuals i Mèdia per a videojocs. Com a àmbit de recerca treballa sobre la narrativa audiovisual a les xarxes socials, especialment sobre la fotografia i el vídeo amb dispositius mòbils i sobre l'ús de la narrativa creada amb aplicacions de realitat augmentada (*augmented storytelling*). Va ser guionista i realitzador de programes de televisió educativa en el Programa de Mitjans Audiovisuais del Departament d'Ensenyament per al Canal 33. A més, va treballar en el disseny i la realització de cursos de formació ocupacional sobre tecnologies multimèdia. Com a fotògraf, és membre d'AFOCER i d'AFOTMIR. Ha participat en diverses exposicions de fotografia, tant en la coordinació de grups de treball de la UOC com en la realització d'exposicions a títol individual.

Primera edició: setembre 2019

© Antoni Marín Amatller

Tots els drets reservats

© d'aquesta edició, FUOC, 2019

Av. Tibidabo, 39-43, 08035 Barcelona

Realització editorial: FUOC

Cap part d'aquesta publicació, incloent-hi el disseny general i la coberta, no pot ser copiada, reproduïda, emmagatzemada o transmesa de cap manera ni per cap mitjà, tant si és elèctric com químic, mecànic, òptic, de gravació, de fotocòpia o per altres mètodes, sense l'autorització prèvia per escrit dels titulars dels drets.

Índex

Introducció.....	5
1. La fotografia com un element de la narrativa.....	7
2. Formes que relacionen la fotografia amb la narrativa.....	9
2.1. Fotografia i text	9
2.1.1. Posar títol	9
2.1.2. Descripció textual	10
2.1.3. Exemples d'Instagram	11
2.1.4. Etiquetes	12
2.2. Fotografia i presentacions audiovisuals	13
2.2.1. Projectes fotogràfics	15

Introducció

La fotografia és un dels elements que formen part de l'entorn comunicatiu constituït per les xarxes socials. Un entorn en què la imatge adquireix unes funcionalitats narratives evidents, sovint associades a text o a continguts audiovisuals. En aquesta unitat analitzarem l'enfocament de la fotografia com un element de la narrativa, dedicant una especial atenció a la fotografia a Instagram.

1. La fotografia com un element de la narrativa visual

En aquest material plantegem una reflexió sobre la relació entre la fotografia i la narrativa. Com veurem aviat, un dels objectius d'aquest curs és entendre la fotografia com un element bàsic i primordial de l'entorn comunicatiu en què estem immersos, un entorn que està clarament dominat per les xarxes socials. Moltes vegades, aquest tipus de mitjà és sinònim de comunicació ràpida, improvisada o sintètica; però altres vegades transporta continguts elaborats, més enllà de la immediatesa, és a dir, continguts que sorgeixen d'una reflexió i que formen part, igualment, del conglomerat comunicatiu actual. En tots dos casos podem destacar la importància de la imatge com a element comunicatiu. Hi ha imatges que responen purament a la immediatesa, a la comunicació puntual amb uns destinataris determinats, però també hi ha imatges elaborades, treballades i pensades que no cerquen l'impacte comunicatiu del moment precís.

Tractar la fotografia des del punt de vista narratiu presenta diversos nivells d'aprofundiment, cosa que es fa evident en consultar diversos estudis comunicatius sobre el tema. De fet, la narrativa o relat de marca (*storytelling*) és una línia de recerca consolidada en molts estudis, però aquesta no és l'òptica que volem donar a l'assignatura; no pretenem dur a terme un estudi aprofundit del tema, sinó més aviat reflexionar sobre els elements clau que intervenen en la construcció fotogràfica. Comentarem alguns punts de vista conceptuals sobre la narrativa, però l'objectiu bàsic de l'assignatura és treballar el **llenguatge fotogràfic**, conèixer els **procediments tècnics bàsics** que ens poden ajudar a fer una bona fotografia i **saber utilitzar la imatge adequadament des del punt de vista de la narrativa**.

Sovint es diu que tota fotografia és narrativa, una afirmació excessivament genèrica des d'alguns punts de vista. Així, una fotografia que mostra un escenari reconeixible n'explica alguna cosa pel sol fet de mostrar-ne la imatge, i es pot dir, per tant, que té un valor narratiu o comunicatiu. Amb tot, una fotografia pot ser també una imatge abstracta sense un referent comunicatiu clar o, simplement, el resultat d'una experimentació estètica. En tots els casos podem parlar de narrativa? Parlem de narrativa quan l'objectiu de la fotografia és, sobretot, una proposta estètica?

En l'aprenentatge de la fotografia podem parlar de dos tipus de competències que, tot i ser diferents, són complementàries:

- **La construcció de la imatge.** La utilització del llenguatge fotogràfic, el coneixement de les opcions funcionals dels dispositius de captura i la competència en l'ús dels procediments d'edició per construir una imatge. Construir una bona imatge és una competència que afavoreix allò que volem

que comunicui una fotografia. Tant si es tracta d'un contingut narratiu com d'una experiència estètica, sempre és important crear una bona fotografia.

- **La utilització de la fotografia amb finalitats narratives.** Perquè es produeixi aquest ús, hi ha d'haver la intencionalitat comunicativa de l'autor. Des d'aquest punt de vista, la simple visualització d'una fotografia no implica necessàriament que aquesta formi part d'un relat. L'autor ha de voler crear el relat. Pot fer-ho amb una única foto o amb diverses, amb serialitzacions o amb fotografies que no tenen continuïtat d'espai o temps entre elles, pot emprar només imatges fixes, combinar-les amb text o sincronitzar continguts visuals amb continguts sonors en una línia de temps. Hi ha moltes possibilitats de narrar amb imatges, però perquè es pugui parlar de relat cal que l'autor tingui la intencionalitat de crear-lo.

Durant el desenvolupament de l'assignatura tractarem sobre temes relacionats amb la construcció de la imatge: el llenguatge fotogràfic, el control de la llum, el funcionament dels dispositius, l'estudi de la llum, els procediments d'edició... A més, anirem analitzant diversos usos i formes per a la creació del relat amb un enfocament narratiu de la fotografia.

2. Formes que relacionen la fotografia amb la narrativa

Els dos punts que hem comentat anteriorment es poden sintetitzar així:

- El primer cas correspon a la **construcció de la fotografia**, tenint en compte temes de llenguatge fotogràfic, temes relatius al control del dispositiu i del procés de captura i temes relacionats amb els procediments d'edició.
- El segon cas té a veure amb l'**ús narratiu de la fotografia** que hem construït.

El primer punt es correspon de fet al conjunt de competències necessàries que ha de dominar la persona que fa fotografia, en tingui components narratius o no. Pel que fa al segon punt, ara en posarem alguns exemples, tot i que no pretenem ser exhaustius en l'estudi de la creació del relat fotogràfic. Vegem a continuació algunes formes de relacionar la fotografia amb la narrativa.

2.1. Fotografia i text

2.1.1. Posar títol

La fotografia i el text s'interrelacionen en una forma mínima, però pot ser significativa en el simple fet de posar-hi un títol. És evident que un títol pot servir només per identificar una fotografia, però també pot tenir perfectament unes característiques connotatives i fer referència a significats diferents. Vegem-ne un exemple.

Un títol com «El cel del capvespre amb Montserrat al fons» remet a una simple identificació i localització de la imatge, però la mateixa imatge amb el títol «Capvespre en un paisatge cremat» ens remet amb facilitat a problemàtiques dels incendis forestals i a iniciatives com la del Bosc de les Creus per conscienciar sobre aquesta problemàtica. La combinació de fotografia i text pot ser perfectament quelcom que comuniqui un missatge determinat.

2.1.2. Descripció textual

Més enllà del títol, es pot incloure en la fotografia una descripció textual, és a dir, uns paràgrafs que facin explícita la intenció de l'autor en fer la fotografia.

L'obra de Duane Michals, per exemple, és plena de mostres que van en aquesta línia. En un intent de fotografiar allò que no és tangible (la vida, la mort, l'amor, la identitat...), l'autor va arribar a la necessitat de complementar fotografia i text utilitzant aquest últim per concretar allò que volia expressar: *The nature of desire* o *Certain Words Must Be Said* en són exemples.

A les xarxes socials, la combinació del text amb la fotografia és habitual. Instagram, per exemple, és una xarxa basada en imatges que incorpora el text com a complement de la fotografia. Segons quin sigui aquest contingut textual, hi ha una determinada interpretació o intencionalitat comunicativa de l'autor. La imatge següent, publicada a Instagram, ens situa a Sarajevo i, a més, parla de l'experiència de fer fotografies a l'hora blava des dels turons que envolten la ciutat al mateix temps que se sent el cant de l'oració provinent de les nombroses mesquites de la ciutat.

El text que acompanya la fotografia és el següent:

«L'hora blava des d'un dels turons de Sarajevo. M'agrada sortir de casa, caminar una mica i veure com va canviant la llum. I, a hores concretes, sentir el clam sonor que puja des de tot arreu de la ciutat. De forma simultània. Trencant el silenci que acompanya la llum».

En canvi, aquesta altra imatge, també extreta d'Instagram, té un text simplement identificatiu: «Camps de lavanda a la Provença». Seria una mostra de l'ús del text en una simple funció explicativa, complementària de la imatge, que dona informació del lloc o de les circumstàncies en què ha estat feta.

2.1.3. Exemples d'Instagram

Hi ha moltes mostres de la combinació de text i fotografia. Un recorregut per Instagram ens en mostra una àmplia varietat:

- Jack Hollingsworth acompanya les seves fotos amb reflexions que són un compendi de la seva feina, de la seva manera de veure la fotografia.
- VictorSupertramp i Hector Ges són dos fotògrafs que treballen en l'entorn de marques de productes per a un públic jove. Tenen un estil que ells mateixos qualifiquen de *lifestyle*. Els textos que acompanyen les fotografies encaixen perfectament amb l'estil en què estan immersos i amb el perfil dels seus seguidors.
- robert_capa_photography presenta fotografies de Robert Capa amb la descripció del lloc i la data corresponent.
- Duane Michals, en un compte no oficial, descriu força el sentit que dona a la seva obra per mitjà dels títols de les fotografies.
- World Press Photo publica fotografies presentades al concurs que organitza. Més enllà de la descripció de cada imatge (títol, autor, lloc de realització...), incorpora un text breu amb reflexions diverses relacionades amb cada fotografia. És un exemple molt ric i clar de relat de marca.

Exemples d'Instagram

El llistat que aquí presentem tan sols comprèn uns quants exemples de comptes d'Instagram relacionats amb la fotografia que fan un ús concret, diferenciat i personal de la combinació d'imatge i text.

- National Geographic Travel fa una cosa similar al cas anterior. Publica una descripció textual que contextualitza cada una de les fotografies.

2.1.4. Etiquetes

Especialment a Instagram, una part del contingut textual habitual són les etiquetes o *hashtags*. Es tracta d'un conjunt de caràcters que comencen per un coixinet i que tenen la finalitat principal de facilitar les cerques i les interaccions entre els usuaris d'una xarxa social. En la fotografia següent es podrien emprar perfectament etiquetes com aquestes: #travelphotography #fotografiadeviajes #fotografiadeviatges #fotografiadepaisatge #landscapephotography #fotografiadepaisaje #longexposurephotography #hamnoy #lofoten #norway.

hash

hash fa referència a #, un símbol utilitzat sobretot en llenguatges informàtics aplicats a les xarxes socials per identificar el que es publica amb un tema concret

En aquesta altra fotografia podem escriure, per exemple, diferents etiquetes que tinguin a veure amb el que surt a la imatge o, també, al que volem que faci referència la imatge. Podem fer servir etiquetes com aquestes: #bosniaherzegovina #sarajevo #SarajevoCityHall #Vijećnica #biblioteca #library

Les etiquetes, a més de servir per classificar, també s'utilitzen per fer una difusió focalitzada, és a dir, per arribar a un públic concret. Si es coneixen els interessos d'una persona o d'una entitat concretes i s'empren les etiquetes adients, podem arribar als usuaris amb més facilitat.

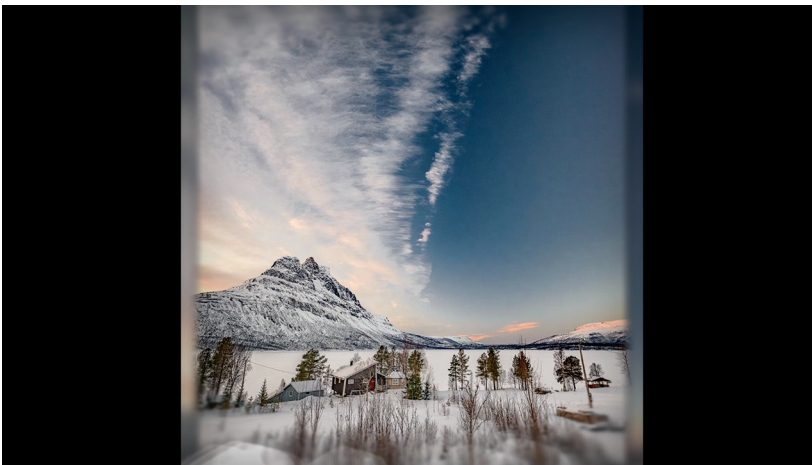
2.2. Fotografia i presentacions audiovisuals

La presentació de conjunts de fotografies en combinació amb música o veu també té uns components narratius importants. En mostrar les imatges sobre una línia de temps apareixen factors propis de l'audiovisual: el temps en què es mostra cada imatge, el tipus de transició entre l'una i l'altra, la sincronització o no amb la banda sonora, el fet de si la fotografia es mostra estàtica o té moviment... són factors que determinen la qualitat d'un clip i que repercuteixen en l'interès que aquest pot suscitar en l'espectador.

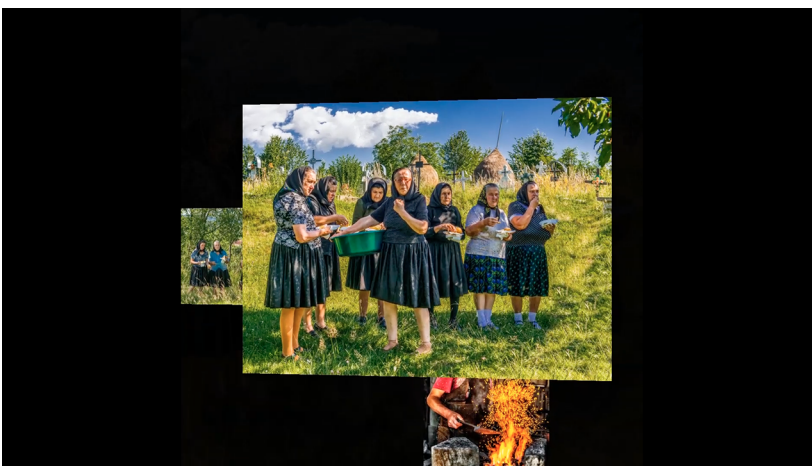
Presentació audiovisual a partir de fotografia del BCN Games World 2018

Presentació audiovisual a partir de fotografies de les illes Lofoten, Senja i els Alps de Lyngen

Presentació audiovisual a partir de fotografies de Maramures (Romania)

Presentació fotogràfica disparant en ràfegues

2.2.1. Projectes fotogràfics

El projecte fotogràfic representa l'exponent principal de narrativa fotogràfica. Parlem del cas en què un fotògraf es planteja projectes complexos —sovint desenvolupats durant un temps important— i, com a resultat del seu treball, descriu una situació, mostra uns fets documentals, denuncia uns fets o desenvolupa un projecte amb criteris estètics o comunicatius. El fotògraf pot ser els ulls de tothom qui no coneix o no pot accedir a una situació determinada. En aquest cas també hi ha nombrosos projectes, i la web i les xarxes socials són una plataforma idònia de publicació i divulgació.

Com a exemples, esmentem tres projectes duts a terme en el grau de Multimèdia amb els quals un grup de treball va participar en els Visa Off de Perpinyà el 2012, el 2013 i el 2015:

- Mirades (2012)
- Finestres a l'espai buit (2013)
- Imatges matemàtiques (2015)

